

"אגורה באהלך עולמים"

(תהילים ס"א)

זמני השבת

ירושלים

כניסה 19:32 יציאה 20:23 ר"ת 21:19

גיליון 215

קרח - תשפ"ג

הקנאה התאוה והכבוד מוציאים את האדם מהעולם

פרשת קרח היא פרשה חשובה ויסודית המלמדת אותנו כמה חמורה המחלוקת. נפתח את הדברים בדברי הרמב"ן בפרשת כי תשא על הפסוק: "ויאמר הראני נא את כבודך. ויאמר אֲנִי אֶעֱבִיר קֶלְטוֹבִי עַל פְּנֵיךָ וְקִרְאֲתִי בְשֵׁם יְהוָה לְפָנֶיךָ וְחִנֵּיתִי אֶת אֲשֶׁר אַחֲרָי וְרַחֲמֵתִי אֶת אֲשֶׁר אַרְחִם". אומר הרמב"ן: "ביקש (משה) שיהיה רואה במראה ממש את כבוד השם. ויתכן כי יהיה "כבודך" בכאן הכבוד הגדול, אספקלריה המאירה". משה מבקש לראות את כבוד השם הגדול באספקלריה מאירה (בבחנית נבואה גבוהה). "וענה אותו השם", אני אעביר מדת כל טובי על פניך", שתשיגו ותבונן בכל טובי, יותר מכל האדם".

דברים אלו מעוררים שאלה. הרי בשעה שנגלה הקב"ה למשה בסנה אומרת התורה: "ונקטר משה פניו כי נרא מהביט אל הקלהים". משה מתיירא להביט ומסתיר פניו מהשם ומה השינוי שהתחולל במשה שלפניו מבקש לראות את הקב"ה בבחינה הגבוהה ביותר? אלא, כאשר מבקש משה לראות את הקב"ה, עם ישראל עומדים לאחר חטא העגל. בנקודת זמן זו, הקב"ה מעוניין להשמיד את ישראל ואינו חפץ בהם עוד. משה הוא זה שעומד בפרץ ועיניו פתוחות מבטל את הגזרה. בשעה שמשיג משה את מחילת הבורא יתברך על החטא העגל, היה חפץ משה לקנות את מידת הרחמים בה פעל השם ושתהיה לו לקניין אצלו, כך שיזכה משה תמיד לראות את ישראל באור חיובי ללא קשר למעשיהם.

ממשיך הרמב"ן: "כי מראה הפנים ששאלת - לא תוכל לראותם. וקראתי בשם ה' לפניך" - שאקרא לפניך השם הגדול שלא תוכל לראותו, "וחנתי בו" "את אשר אחון", "ורחמתי" בו "את אשר ארחם" (באותו שם גדול), שתדע בקריאה ההיא מדת החנינה ומדת הרחמים אשר יחוננו וירוחמו בשמי ובטובי". הקב"ה רוצה לגלות למשה את אותו השם מיוחד שהוא אין סוף של רחמים ועי"כ יזכה משה לקבל חלק ובחינה מסוימת של אותם רחמים. ומסיים הרמב"ן: "ועל זה נאמר, בכל ביתי נאמן הוא", כי טוב האדם - בביתו". כל אדם בביתו יש לו רחמים על ילדיו ואפילו אם הילדים עושים קצת בעיות, לא קיימת מציאות שהוא יגיד להם, היום אתם לא אוכלים, היום אתם לא מתרחצים. זו המידה של 'בכל ביתי נאמן', המורה על הרחמים.

אומר הרמב"ן בספר אמונה וביטחון, שעומק יג' מידות הרחמים הוא, שאין זה משנה כמה יחטאו ישראל, עדיין לקב"ה יהיו רחמים כלפיהם. לפי דברים אלו ניכנס לפרשה שלנו ונבין מה השתנה פתאום אצל משה.

ראינו שמה מבקש לקנות את מידת הרחמים, שיזכה לראות את ישראל באור חיובי תמיד. אבל בפרשה אנו מוצאים שמה מתנהג היפך הרחמים ומבקש בריאה חדשה שתבלע את קרח ולאן נעמה מידת הרחמים של משה?

עוד אנו מוצאים בפרשה, שאומרת התורה: "ויקח קרח בן יצחק בן יצחק בן לוי ודתן ואבירם בני אליאב ואון בן פלג בן ראובן. ויקמו לפני משה ואֲנָשִׁים מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל חָמִישִׁים וְיָמָתִים נְשִׂאֵי עֵדָה קְרָאִי מוֹעֵד אֲנָשֵׁי שֵׁם. ויקהלו על משה ועל אהרן ויאמרו אליהם רב לכם פי כל העדה כלם קדושים ונתוכם יהוה ומדוע תתנשאו על קהל יהוה". יש להבין, מדוע התורה מונה כל אחד מהדמויות לבד ומרחיבה? מדוע לא כללה את כולם יחד והיתה התורה יכולה לכתוב, ויקח קרח ודתן ואבירם וחמישים ומאתיים נשיאי העדה ויקהלו על משה ואהרן.

שאלה נוספת, אנו רואים שבמחלוקת כל ישראל מתאספים לפני אוהל מועד ושם אומר השם למשה: "הגדלו מתוך העדה הזאת ואקלה אתם כרגע". מה קרה שנגזרה כאן גזירה קשה כ"כ על עם ישראל, לכלותם כמו בחטא העגל? אומנם קרח השפיע עליהם לבוא, אבל הם לא דברו במשה ולא היו חלק מהמחלוקת.

ניישב את הדברים ונתחיל בדברי המשנה באבות (ה"ז): "איזו היא מחלוקת שהיא לשם שמים, זו מחלוקת הלל ושמאי. ושהינה לשם שמים, זו מחלוקת קרח וכל עדתו". כאשר יש מחלוקת לשם שמים, כל צד במחלוקת מאוחד עם עצמו. לכל אחד ברור שהצדק והיושרה איתו ולא בצד השני. בית שמאי מבינים שהלכה כמותם ובית הלל סבורים שההלכה כמותם. זו מחלוקת לשם שמים שרוצים להעמיד את ההלכה כתיקונה. אבל מחלוקת שלא לשם שמים, המניע לרוב הוא אישי. לרוב הסיבה היא חיפוש אחר הכבוד והתהילה ובתוך כל צד שבמחלוקת נמצא מחלוקת פנימיות, אין בו אחדות דעים ונמצא בו פירוד.

על מחלוקת קרח אומרת המשנה, שאינה לשם שמים. קרח בא לפני משה ועל אף שאנו יודעים שהמניע שלו למחלוקת זה מינוי אליצפן בן עוזיאל לנשיא שבט. אומר קרח, הבן של עמרם (הבכור לשבט לוי) קיבל תפקיד ראשון (משה). התפקיד הבא צריך להיות שייך לבנים של יצחק (יצחק בן שני ללוי) ולמה שיקבלו בני עמרם שני תפקידים? ומבקש הוא כהונה.

דתן ואבירם מה ביקשו? הם צאצאים של ראובן שעליו נאמר: "ראובן בְּכֹרִי אֶתָּה כְּחֵי וְרֵאשִׁית אוֹנֵי יִתְרַ שְׁאֵת וְיִתְרַ עֲזִי". שאת- שהיה אמור לנחול נשיאת כפיים, שהרי הבכורות היו אמורים לשמש בכהונה. יתר עז- זו מלכות. אומרים דתן ואבירם, כיצד יתכן שכהונה הלכה לשבט לוי ומלוכה ליהודה? ובסדר הדגלים יהודה בראש ואפילו זבולון ויששכר לפני ראובן. ועוד, שיוסף מקבל את הבכורה והופך לשני שבטים במקום ראובן. לכן מבקשים הם, בכורה, כהונה ומלכות.

מאתיים וחמישים נשיאים מה טענתם? הם אומרים, הקב"ה בחר בנו כנשיאים בעם ישראל ואיך אתה משה מקבל את כל ההחלטות לבד בלי להיוועץ בנו? ועוד טענו, שהבן של הכהן הוא גם כהן וכן בן בנו וכן הלאה כולם יהיו כוהנים ואפילו אם אותו כהן הוא עם הארץ, הוא בכל זאת כהן ועובד במקדש. אנו נשיאי ישראל, יש בנו חכמה ותורה ומדוע אין אנו יכולים לעבוד במקדש? וביקשו לעצמם כהונה.

התורה מתחילה ב"ויקח קרח בן יצחק". מדגישה התורה מה גרם לקרח לעורר את המחלוקת? עצם העובדה שהוא הבן של יצחק (בן שני ללוי). "ודתן ואבירם בני ראובן". מה גרם להם לבוא לחלוק? שהם צאצאי ראובן הבכור ולא זכו לקבל אף תפקיד. "ויקומו לפני משה אנשים חמישים ומאתיים נשיאי עדה". מה גרם להם לחלוק? עצם כך שנבחרו לשמש כנשיאים בישראל וכיצד יתכן שאינם יכולים לשרת בקודש.

אם כן, התורה מאריכה בפסוקים על כל אחד ואחד ולא כוללת את כולם יחד, כיוון שבה היא רומזת לנו על כל אחד ואחד מה היה השורש שלו במחלוקת. אחר כך כתוב, ויקהלו על משה ואהרן, שחברו יחד לחלוק על משה ללא מחנה משותף. אם כן, מה גרם להם להיקהל יחד? העובדה שמה ואהרון "לקחו" תפקידים לעצמם.

בעומק הדברים אומרים רבותינו, שקרח בא לפני משה בטלית שכולה תכלת בלי פתילים וטען בפניו: פתיל תכלת אחד פוטר את כל הטלית (זה רומז על האדם הקרוב להשם, כדברי רבותינו- תכלת דומה לים, וים דומה לרקיע, ורקיע דומה לכסא כבוד ודרך אדם זה מקבלים כולם את השפע). טען קרח, טלית כולה תכלת- כי כל העדה כולם קדושים, למה תתנשא? מדוע שהשפע ירד דרךך לעם? גם אנחנו קרובים להשם, גם אנחנו שמענו את הדברות מפי הגבורה. כך אומר רש"י: "מדוע תתנשא- אם לקחת אתה מלכות, לא היה לך לברר לאחיק כהונה. לא אתם לבדכם שמעתם בסיני אנכי ה' אלהיך, כל העדה שמעו".

אומר השפתי חכמים: אמר קרח למשה: אם לקחת מלוכה, זה בדין. כיוון ששמעת את כל הדברות מפי הגבורה ואילו אנו שמענו רק שתי דברות. אבל לא היה לך לברר לאחיק כהונה, שלא שמע מפי הגבורה יותר מכל העדה ולכן אמר מדוע תתנשא- שניכם. אומר קרח, מילא משה, אבל לא אהרון ולכן מבקש כהונה.

המשיך קרח ושאל את משה, בית מלא ספרים צריך מזוזה? גם כאן רומז קרח, למה צריך שההשפעה על הבית תבוא ממזוזה אחת? יש בית מלא ספרים. זו הטענה 'כולם קדושים'.

אומרת התורה: "וַיִּשְׁמַע מֹשֶׁה וַיִּפֹּל עַל פְּנָיו". מבארת הגמרא בסנהדרין: מה שמועה שמעו? שחשדוהו באשת איש. מה הכוונה? אמרו, משה קיבל תורה מסיני, גם אנחנו. הם לא הבינו שמשה מקבל מהאין סוף ברוך הוא בעצמו וחשבו שמקבל דרך מלאכים וזה כמו אשת איש. כי האישה מקבלת מבעלה טוענו, אם אתה מקבל גם לנו מגיע לקבל. אולי נקבל דרך יותר מסכים והבדלות, אבל מגיע לנו לקבל. אם כן מה כוונתם? הם אומרים בעצם שמועה לא גדול מהם בצורה ששמעותית והבדלים ביניהם הם קטנים.

משה שומע את הטענות כנגדו ואומר להם: "בְּקֶרֶךְ וַיִּדַע יְהוָה אֶת אֲשֶׁר לוֹ וְאֵת הַקְּדוֹשׁ וְהַקְּרִיב אֵלָיו וְאֵת אֲשֶׁר יִבְחַר בּוֹ וְקָרְיֵב אֵלָיו". מסביר רש"י: "עתה עת שכרות הוא לנו ולא נכון להראות לפניו והוא היה מתכוון לדחותם שמה יחזרו בהם". אין הכוונה שהיו שיכורים, אלא שאדם בזמן שכרות, יש לו נטייה לחזור על דבריו מספר פעמים בלי לשים לב. משה טוען, הם כמו שיכורים, הם מקובעים על המחלוקת ללא תועלת. אולי הזמן ירפא אותם ולכן נמתין לבוקר, אולי יתבוננו על עצמם ויחזרו בהם.

אמר להם משה, בדרכי הגויים יש נימוסים וכמרים הרבה ונקבצים כולם בבית אחד. לנו אין אלא, ארון אחד, השם אחד, תורה אחד, מזבח אחד וכזה גדול אחד. אמרו להם, גם שלית שכולה תכלת עדיין חייבת בפתיל תכלת. בעצם אומר משה שהשפע האלוקי חייב לרדת דרך מקום אחד וממנו להשפיע לכולם! זו הדרך היחידה. גם השמירה לבית יורדת דרך המזוזה ולא יעזרו כל הספרים שבבית, כך עובד הדבר בישראל.

בא משה לקרח ואומר, 'קחו לכם מחתות'. כאן משה בטוח שהוא עומד לסיים את עניין המחלוקת אחת ולתמיד ומציל את ישראל (הוא ראה את המגפה העתידית). אמרנו שמחלוקת קרח זו מחלוקת שלא לשם שמים, והראייה שכתוב קרח וכל עדתו. אומר לו משה לקרח, מחר תביאו כולכם מחתות אבל תזכרו! בישראל תורה אחת, השם אחד, כהן גדול אחד ואילו דתן ואבירם שאיתך, מבקשים כהונה ומלכות ואם השם עונה להם ומחזיר את הגדולה לראובן הבכור, אתה קרח משבט לוי מאבד גם את מה שיש לך כרגע.

עוד תזכור, שאתה מתמודד על כהונה מול מאתיים וחמישים נשיאי ישראל. שם יש גם את נתנאל בן צוער, נחשון בן עמינדב וכו' (מפאת כבודם לא פורסנו שמותם). אותם נשיאים כבר בחר בהם הקב"ה בעבר לנשיאים ומראש טובים הם ממך ואתה בא במחלוקת שאתה עלול להפסיד הכל.

כעין זה פונה משה למאתיים וחמישים נשיאים ומוזכר להם שהנשיאים האחרונים שהלכו לתור את הארץ, רצו להישאר בתפקידם ולכן דיברו על הארץ, איבדו את חייהם. אתם יש לכם תפקיד רם מעלה, אם תפסידו ייתכן ואפילו יעלה לכם בחיכם. מוסיף משה ואומר, אני מוכן להתפטר מתפקידי ותקבלו אותם, אבל תזכרו! רק אחד מכם ייבחר. תעשו חשבון אם הדבר משתלם ומה אתם עלולים להפסיד.

נתבונן בדברים שאומר משה: "זאת עשו קחו לכם מחתות קרח וְכָל עֲדָתוֹ. וַתֵּנוּ בְּהֶן אֵשׁ וְשִׁימוּ עֲלֵיהֶן קִטְרֹת לִפְנֵי יְהוָה מִתַּבְּרָה וְהָיָה הָאֵשׁ אֲשֶׁר יִבְחַר יְהוָה הוּא הַקְּדוֹשׁ רֵב לָכֵם פְּנֵי לִוְיִי". בהמשך אומר משה: "לָכֵן אֶתְּהָ וְכָל עֲדָתְךָ הַנִּפְעָדִים עַל יְהוָה וְאֶתְּהָ מִה הוּא כִּי תִלוּנוּ [תִּלְיִנוּ] עֲלֵינוּ... וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל קֶרֶח אֶתְּהָ וְכָל עֲדָתְךָ הָיוּ לִפְנֵי יְהוָה אֶתְּהָ וְהָיָה אֶתְּהָ וְהָיָה מִתְּהָ".

מדוע מכניס משה לפתע את הארון לעניין? לפני רגע אומר משה 'קחו לכם מחתות קרח וכל עדתו'. מכאן שלא הייתה למשה כוונה שבאמת ייקחו מחתות, כיוון שידע את הסכנה הכרוכה בדבר. אלא, שברחמים שלו הוא רוצה להצילם ושיבינו את הסכנה ויחזרו בהם. כל זה, למרות שהיו מבזים אותו וצוחקים עליו וזה שאמר עליו הקב"ה, 'בכל ביתי נאמן הוא'.

אומר המדרש **תנחומא (קרח, ג)**: "וישלח משה לקרא לדתן ולאבירם בני אליאב ויאמרו לא נעלה... לא נלך, לא נבוא, אין כתיב כאן, אלא לא נעלה. ועליהם אמר שלמה: 'פי כסיל מחתה לוי, פתחו פיהם לפרועניות, לומר שהם מתים בירידה ולא בעליה (ירדו חיים שאולה). כשם שאמרו כך מתו, 'וירדו הם וכל אשר להם חיים שאולה'. אמר משה, הואיל ולא רצו לבא, אני אלך אצלם, אולי יתביישו ויחזרו בהם (למרות שהיו מבזים אותו רצה לתת להם אפשרות נוספת לחזור בהם), שנאמר 'ויקם משה וילך אל דתן ואבירם'. כשראו אותם, התחילו לחרף ולגדף, שנאמר 'ודתן ואבירם יצאו נצבים'. וכי יושבים או כורעים או נופלים ויוצאים בני אדם? (וודאי שאדם יוצא אז הוא עומד, מה החידוש?) אלא מלמד, שצאנו כשהן מחרפים ומגדפים. שנאמר כאן יציאה והצבה, ונאמר בגלית הפלשתי יציאה והצבה, דכתיב: 'ויצא איש הבינים ויגש הפלשתי השכם והערב ויתיצב'. מה יציאה והצבה התם בחרופים ובדיכופים, אף כאן בחרופים ובדיכופים. לכך פתח משה ואמר, 'אם כמות כל האדם ימותון אלה, וכתביב ויתפתח הארץ את פיה'.

תחילה משה שולח שליח והשליח חוזר ואפילו לא יכול לחזור על המילים הקשות שאמרו לו על משה. משה לא מאבד סבלנות, רוצה להצילם ושיחזרו בהם. משה יודע מתחילה, כי מטרת המחלוקת היא להוריד את קרנו בעיני העם ואף על פי כן, מתנהג עימם הרחמים גמורים. מתי נגמרים הרחמים? כאשר החלו לחרף ולגדף את הקב"ה. אם היו רק הם בעולם, היה משה מלמד עליהם זכות. אבל משה חושש על שאר עם ישראל ולכן יוצא חוצץ נגדם ומבקש מהקב"ה, את תפן למנחתם. אומר רש"י: "לפי פשוטו, הקטרת שהם מקריבים לפניך מחר אל תפן אליהם. והמדרש אומר, יודע אני שיש להם חלק בתמידי צבור (כולם נותנים מחצית השקל ממנו קרבים קרבנות ציבור) אף חלקם לא יקובל לפניך לרצון, תניחנו האש ולא תאכלנו". אומר הרמב"ן: כוונת משה שלא יזכור להם הקב"ה לנשיאים את הקרבן שהביאו למשכן ולא תעמוד זכות זו להצילם.

לאחר מכן כתוב: "וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל קֶרֶח אֶתְּהָ וְכָל עֲדָתְךָ הָיוּ לִפְנֵי יְהוָה אֶתְּהָ וְהָיָה אֶתְּהָ וְהָיָה מִתְּהָ". משה מכניס כעת את הארון לתמונה. עד עכשיו היה משוכנע משה שלא יתכן ואדם יראה את המוות מול העיניים ולא יחזור בו. משראה כך, שטוענים הם שבוחר משה באהרון מעצמו ואינם חוזרים בהם, החליט משה להראות שהשם אחד, תורה אחת, כהן אחד והזר הקרב יומת!

באותו לילה קרח מקהיל את כל ישראל, מסית אותם נגד משה ומשכנע אותם כי הוא נלחם על כבודם ולא על כבודו הפרטי. הדברים פועלים על העם וכולם באים אל פתח אוהל מועד לראות אם אכן פעל משה על דעת עצמו. עצם המעתם, למרות שלא דיברו במשה ולא הניפו דגלים נגדו, הדבר מראה שהם מגבים את דעתו של קרח ויש להם מחשבה אולי באמת משה פועל על דעת עצמו.

אומר הקב"ה למשה, "היבדלו מתוך העדה ואכלה אותם". אם יש ליהודי ספק שנבואת משה אמת (אחד מעשר זכירות בחייב אדם לזכור בכל יום), אני לא מעוניין בקשר איתו ואכלה אותו. כיצד יתכן שכולם באו ולא קם אף אחד למחות כנגדו? איפה שבת לוי שקמו בחטא העגל? היכן הצדיקים שבעם שיקומו וירגעו? אין אף אחד "ויקהל את כל העדה". מייד גוזר עליהם הקב"ה כליה!

למרות הכל, אומר משה לקב"ה, "אדם אחד יחטא ועל כל העדה תקצוף?". מכאן רואים אנו שלמרות משה שביקש משה שתפתח האדמה פיה, נשאר משה ברחמים גמורים ואין בו כל שינוי כלל.

הקשר שלנו עם הבורא יתברך, נעשה ע"י התורה. התורה היא תורת משה ולכן אם מטילים ספק במשה, נחשב הדבר כאילו הטלנו ספק בתורה הקדושה ואז לא רוצה הקב"ה כל קשר איתנו.

שואלים האחרונים, מה הכוונה איש אחד יחטא? הוא לא היה אחד, היו איתו דתן ואבירם ועוד מאתיים וחמישים. אלא אומרת הגמרא בסנהדרין (קב): "אמר ר' יוחנן: עבירות קלות שעשה אחאב היו עבירות חמורות שעשה ירבעם (שחמורות יותר היו חטאות אחאב משל ירבעם). ומפני מה תלה הכתוב (בכל מקום בחטאי ישראל בירבעם אף שכאמור אחאב הרשע יותר?), מפני שהוא (ירבעם), היה תחילה לקלקלה (שהיה המלך הראשון שהקדיח תבשילו)".

אכן מעשיו של אחאב היו חמורים יותר וגרועים מכל, אבל מי שנתן את הפתח לעבירות אלו, זה ירבעם ולכן אין לו תקנה. אומר משה, איש אחד יחטא. כוונתו שקרח התחיל את המחלוקת ופתח פתח וכל השאר נגררו אחריו. יש אדם שהולך בראש להחטיא את הרבים, אחד כזה אין לו תקנה.

למדנו, עד כמה הכבוד חזק ומשפיע על האדם. כאשר הוא לא מקבלו, מסתלק ממנו הדעת ועלול הוא לעשות טעויות חמורות בלי לראות את הטעות מפאת הכבוד. הקב"ה לא יכול למחול למי שיטען שמועה שמה המציא הלכות ודינים מעצמו! האמונה שלנו היא שמועה קיבל התורה כולה מאיתו יתברך ולא הוסיף מאומה מעצמו.

התורה כולה אמת! וזה שפעמים אין אנו מבינים את הדברים ולא תמיד מסתדרים לנו הדברים, זה בסדר כי הכל בגלל מיעוט דעתנו ושכלנו. עלינו לקיים תחילה ואחר כך לשאול את השאלות הדרושות להבנה.

בנוסף, ראינו חומרת המחלוקת, שאין לדבר תקנה. משה עושה כל שביכולתו להפרישם מהמחלוקת ולהצילם ולא עלתה בידו. מכאן נלמד, שעלינו להעריך ולאהוב כל יהודי גם אם קשה לנו אם האמירות או המעשים שלו שמנגד. אסור לנו לשנא אף יהודי! יכולים אנו להתפלל עליהם שיזכו לטעום טעם אמיתות התורה.

יהי רצון שנדע להתרחק מהכבוד, נאמין שהכל ממנו יתברך ואין לנו כלום בעולם הזה מעצמנו. כאשר נבין זאת, ממילא לא היה לנו על מה להתגאות.